

HÍREINK

A MÁSODIK NEGYEDÉV ESEMÉNYEIBŐL

AZ ORSZÁGOS HADTÖRTÉNETI MÚZEUMBAN — felújítva és átrendezve — 1972. március 18-án megnyílt „A Magyar Tanácsköztársaság Vörös Hadserege” című, két teremből álló kiállítás. A kiállítás gazdag anyaga, a magyar internacionalisták szovjet-oroszországi harcainak bemutatása után, az 1918—1919-es magyar forradalmakkal és a Vörös Hadsereg felállításának történetével, valamint az első magyar proletár hadsereg hősi harcának legfontosabb epizódjaival ismerteti meg a múzeumlátogatót.

A BUCUREST FILMSTÚDIÓ munkatársai a készülő „Kovácszna monográfija” című román dokumentumfilmhez a Hadtörténeti Múzeumnak a témával kapcsolatos 1848—49-es anyagáról 1972. április 19-én felvételeket készítettek.

A KOSSUTH LAJOS KATONAI FŐISKOLA hallgatói 1972. áprilisában — történelemóra keretében — négy alkalommal tanulmányozták a Hadtörténeti Múzeum első és második világháborús fotóanyagát. A képekről a múzeum tudományos munkatársai tartottak számukra ismertetést.

1972. ÁPRILIS 30-ÁN megnyílt az Országos Hadtörténeti Múzeum Tüzérségi Kiállítási Csarnoka és átrendezett Haditechnikai Parkja.

A tüzérségi kiállítás történelmi időrendben, fegyverfajtanként csoportosítva mutatja be a tüzértechnika fejlődését.

A hatalmas csarnokban a múzeumlátogató megismerkedhet a XV. századtól az első világháború végéig használt tüzérségi fegyverekkel és lövedékekkel. Többek között láthat a XV. század első feléből származó, kőgolyót kilövő mozsarakat, XV—XVII. században

használt kovácsolt ágyúcsöveket, köztük csatakicsőket; különböző űrméretű, bronzból öntött ágyúkat, mozsarakat és ezekhez alkalmazott robbanó töltetű, üreges vasgolyókat. Az ágyúcsövek között szerepel egy nagyon értékes egyedi ágyúcső, melyet 1554-ben *Michel Dobler* öntött *Oláh Miklós* esztergomi érsek számára. A mozsarak között található egy XVII. századból való, zsákmányolt török mozsár.

A fentiek mellett látható még a hátultöltős ágyú legkorábbi típusa, egy XVI. századi sajkaágyú, egy várágyú és lafettája, továbbá igen nagy számban XVII—XVIII. században készült, úgynevezett apróágyúk, hírlövő taracok és mozsarak, valamint várkapuk és más akadályok felrobbantására használt kapupetárda. E tüzérségi fegyverek között van egy nagyon szépen díszített „apróágyú”, melyet *Réwai László*, Túróc megye örökös főispánja öntetett 1817-ben, valamint egy, a francia forradalom idejéből, 1794-ből származó 1 fontos ágyúcső, rajta a veszszőnyaláb jelvény a jakobinus sapkával.

Az 1848—49-es szabadságharcban használt 6 fontos ágyúcső makettje is a hátultöltős ágyúk sorában tekinthető meg. A kiállítás tanulságos darabjai a XIX. században használt, az előlötöltősök utolsó típusait képviselő ágyúk, többek között az 1859 M. 6, illetve 7 fontos nehéz gránátvető ágyúk. Az 1875 M. 9 cm-es ágyú, mely már a hátultöltős lövegek egyik első képviselője.

Megtalálható a kiállításon számos, a századforduló idején, a francia—porosz háború után kifejlesztett hátultöltős, lövegzárral szerelt, hátrasikló löveg. Ezeket a 7—9 cm-es hegyi ágyúkat málházva is szállították.

A hegyi ágyúk mellett sorakoznak az első világháborúban használt hátrasikló csövű, fejlettebb irányzó készülékkel felszerelt tüzérségi anyagok: 8 cm-es tábori tarack és az állásharcok időszakában kifejlesztett 9–25 cm-es aknavetők és légaknavetők.

Ezek szomszédságában kapott helyet egy 8 cm-es légvédelmi ágyú és egy 37 mm-es hajóágyú — mint közvetlen irányzású védőfegyverek.

A tüzérségi lövedékek (romboló gránát, srappel, kartács) és lőporok fejlődését 2 vitrinben tekinthetik meg a látogatók.

A Tüzérségi Kiállítási Csarnok előtt, a tágas udvaron kapott helyet a két világháború között és a második világháborúban is használt tüzérségi technika. Itt látható többek között a 15 cm-es nehéz tarack, a magyar gyártmányú 10,5 cm-es közepes tábori tarack, valamint a német 10,5 cm-es „Göring” tarack stb. Ezek mellett sorakoznak a különböző űrméretű páncceltörő lövegek.

A tüzérségi kiállításhoz szervesen kapcsolódik a Haditechnikai Park is, ahol a látogató megismerkedhet a Magyar Néphadseregben 1945 után rendszeresített haditechnikai eszközökkel. Többek között láthat repülőgépeket (JAK—11-es iskola- és MIG—15-ös hőlégsugaras repülőgépet), T—34-es harcokocsit, különböző űrméretű lövegeket és aknavetőt, lokátorokat, a legendás híró „Katyusa” sorozatvetőt és különböző űrméretű légvédelmi ágyúkat.

A Tüzérségi Kiállítási Csarnok és a Haditechnikai Park az Országos Hadtörténeti Múzeum állandó jellegű kiállítása.

DÓZSA GYÖRGY ÉS AZ 1514. ÉVI MAGYARORSZÁGI PARASZTHÁBORÚ címmel 1972. május 31-én kiállítás nyílt az Országos Hadtörténeti Múzeumban.

A *Dózsa György* születésének 500. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítást *A nép nevében* című Petőfi-versrészlet nyitja meg — jelképezve a *Dózsa*-hagyomány töretlen ápolását népünk részéről.

Az impozáns kiállítás karképet ad a XVI. század eleji Magyarország társadalmáról, az 1514-es parasztfelkelés előzményeiről és a katonai eseményekről.

A kiállítás első tablói bemutatják a középkori magyar társadalom alapvető osztályait — a jobbágysságot és a nemességet. A körültekintően és gondosan válogatott egykorú dokumentumok fényképmásolatai felidézik a földesúr függésében, jogi és gazdasági alárendeltségében élő magyar jobbágysság sanyarú életét s ennek kontrasztját, a jog, a hatalom birtokosai, a politikai élet irányítói, a nagybirtokos világi arisztokrácia és az egyházi hierarchia csúcán álló főpapság jólétét.

A következő tablósor a feudális elnyomást ábrázolja: ismerteti, milyen szolgáltatásokat követelt a jobbágytól az állam, az egyház és a földesúr.

A törökök sok gondot okoztak a magyar államnak és népének. A betolakodók feltartóztatására az ország déli vidékén végvárrendszert építettek ki, mely hősies küzdelemben csaknem 100 esztendeig védte Magyarországot területét. A kiállítás tablói a XVI. század eleji végvárrendszert alkotó várakat mutatja be, köztük a déli védővonal legfontosabb erősségét, Nándorfehérvárt. Ezt követően a végek és védőik életével és harcok hétköznapijaival ismerkedhet meg a múzeumlátogató. Számos képillusztráció mutatja be a várvédő magyar katonát: a számszeríjas gyalogost, a sajkást, a huszárt, emellett török elenfelét: a janicsárt, az íjas török vitézt, a török martalócot és a hűbéres török lovaskatonát, a szpáhít.

Több tabló a huszita háborút és magyarországi ideológiai hatását ismerteti. A huszitizmus — a megoldandó társadalmi problémák azonossága folytán — visszhangot váltott ki Magyarországon is. A legfontosabb huszita követeléseket *Dózsa* népe is felhasználta ideológiai fegyverként. Ily módon a huszitizmus 1514 legdöntőbb előzményének tekinthető. Prológja *X. Leó* 1513. szeptember 3-i bullájával elrendelt kereszties hadjárat volt. amelynek megszerzésével a pápa *Bakócz Tamás* esztergomi érseket bízta meg. A kiállítás illusztrációiból kitér, hogy a magyar jobbágyok magukénak vallották a török ellen meghirdetett kereszties hadjáratot és tömegével vonultak a kijelölt táborhelyekre, amit viszont nem néztek jó szemmel a földesurak. Mivel a parasztok és földesuraik között súlyos összecsapásokra került sor, a király és *Bakócz* 1514. május 24-én a kereszties hadak feloszlását rendelte el. A job-

bágyokat azonban a tábori együttlét között mederbe terelte és a felgyülemlett elégedetlenség a „hitetlen” urak ellen fordította őket. A kiállítás további tablói a parasztfelkelés katonai eseményeit — egykorú fegyverek bemutatásával — ismertetik. A látogató térképen ismerkedhet meg a parasztháború menetével, az úri és paraszti seregek összecsapásainak színhelyeivel, majd a szervezetlen és rosszul felszerelt paraszti sereg Temesvár alatt *Szapolyai János* erdélyi vajda hadától elszenvedett vereségével, ezt követően pedig a győztesek bosszújával: *Dózsa* kivégzésével.

Az emlékkiállítás a továbbiakban a jobbágyoknak a parasztháború leverése utáni sorsát mutatja be. A múzeumlátogató többek között megismerkedhet azzal az 1514. évi 14. törvénycikkkel, amely a magyar parasztot — mivel ura ellen fordult — örök időkre röghöz kötötte.

A súlyos megtorlás után a jobbágy-paraszt közömbössé vált az ország sorsa iránt. II. Lajos 1526-ban hiába rendelte el a parasztok fegyverbe hívását az ország déli határain álló török ellen, a felhívás eredménytelen maradt: a jobbágy — 1514-re emlékezve — nem mozdult.

A középkori magyar állam, amelynek belső társadalmi ellentéteit a parasztfelkelés éles megvilágításba helyezte, feltartóztatathatatlanság sodródott a mohácsi összeomlás felé.

A *Dózsa*-emlékkiállítás záró tablói az 1525-ben lezajlott nagy német parasztháború fontosabb epizódjait mutatja be.

A CSEHSZLOVÁK KULTÚRA helyiségében 1972. május 15-én „Közös harccal a szabadságért” címmel kiállítás nyílt, amelyet a Csehszlovák Kultúra, a Magyar Partizán Szövetség és az Országos Hadtörténeti Múzeum közösen rendezett.

1972. MÁJUS 25-ÉN zajlott le a TIT budapesti hadtudományi szakosztályának plenáris ülése, mely értékelt a szakosztály négyéves tevékenységét, majd megválasztotta új vezetőségét. Az elnök *dr. Ölvedi Ignác* ezredes, a hadtudományok kandidátusa, az alelnök *dr. Ács Tibor* alezredes, a titkár ismét *Virág Miklós* őrnagy lett. Ezt követően a szakosztály — megköszönve több évi eredményes munkáját — elbúcsúztatta a TIT budapesti hadtudományi szakosztályának nyugalomba vonult korábbi elnökét, *dr. Csillag Ferenc* ezredest, a hadtudományok kandidátusát.

GODÓ ÁGNES alezredes, szekcióvezető, a Hadtörténelmi Intézet tudományos munkatársa 1972. május 2—20. között kutatómunkát végzett a baráti Csehszlovák Szocialista Köztársaság prágai Hadtörténelmi Intézetében. Ennek során konzultációt folytatott a testvérintézmény parancsnokaival és tudományos munkatársaival.

DR BÖHM JAKAB, a Hadtörténelmi Levéltár tudományos főmunkatársa 1972. május 15-től 26-ig „A magyar-lengyel antifasiszta kapcsolatok” című témához anyagot gyűjtött a varsói Hadtörténelmi Intézet Levéltárában.

Molnár Pál

TARTALOM

TANULMÁNYOK

NAGY GÁBOR	A 3. Ukrán Front felszabadító hadműveleteinek első szakasza (1944. november 24—december 9)	219
KEREKES ZOLTÁN	Az 1848—49-es forradalom és szabadságharc hadi zászlói (II. rész) — — — — — — — —	286

KÖZLEMÉNYEK

JÁSZ DEZSŐ	Titkos háború a Spanyol Köztársaság ellen —	336
------------	---	-----

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR

BENDA KÁLMÁN ÉRSZEGI GÉZA	Magyaróvár és Moson megye az 1809-es francia megszállás alatt (Szöllősy Pál naplófeljegyzései)	346
------------------------------	--	-----

SZEMLE

TÓTH SÁNDOR JÓZSA ANTAL	<i>Lantódi József:</i> A hadtudományi kutatásról — <i>Farkas Márton:</i> Katonai összeomlás és forradalom — — — — — — — —	379 381
MAROSI ENDRE	<i>Sugár István:</i> Az egri vár és viadala — — —	385
M. E.	<i>Szántó Imre:</i> Eger vár védelme 1552-ben — —	387
GODÓ ÁGNES	<i>Norbert Müller:</i> Wermacht und okkupation 1941—1944 — — — — — — — —	390
* * *	Külföldi hadtörténelmi folyóiratok szemléje —	392

HÍREINK

MOLNÁR PÁL	A második negyedév eseményeiből — — —	398
------------	---------------------------------------	-----

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

ГАБОР НАДЬ	Первый этап освободительных операций 3-го Украинского Фронта (24 ноября—9 декабря 1944 г.) — — — — —	219
ЗОЛТАН КЕРЕКЕШ	Боевые знамена революции и освободительной борьбы 1848—49 гг. (часть II) — — — —	286

СООБЩЕНИЯ

ДЕЖЕ ЯС	Тайная война против Испанской Республики —	336
---------	--	-----

ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ

КАЛЬМАН БЕНДА ГЕЗА ЭРСЕГИ	Мадьяровар и комитат Мошон во время французской оккупации 1809 г. (Записи из дневника Пала Сёллэши) — — — — —	346
------------------------------	---	-----

ОБЗОР

ШАНДОР ТОТ	<i>Йожеф Лантоди</i> : О военно-научном исследовании	379
АНТАЛ ЙОЖА	<i>Мартон Фаркаш</i> : Военный крах и революция —	381
ЭНДРЭ МАРОШИ	<i>Иштван Шугар</i> : Эгерская крепость и ее защита —	385
Э. М.	<i>Имре Санто</i> : Защита Эгерской крепости в 1552 году — — — — —	387
АГНЕСИ ГОДО:	<i>Norbert Müller</i> : <i>Wermacht und Okkupation 1941—1944</i> — — — — —	390
* * *	Обзор иностранных военно-исторических журналов — — — — —	392

НОВОСТИ

ПАЛ МОЛЬНАР	Из событий второго квартала года — — — —	398
-------------	--	-----

INHALT

STUDIEN

- GÁBOR NAGY Der erste Abschnitt der Befreiungsoperationen der 3. Ukrainischen Front (24. November— 9. Dezember 1944) — — — — — 219
- ZOLTÁN KEREKES Die Kriegsfahnen der Revolution und des Freiheitskampfes von 1848—49 (II. Teil) — — — 286

MITTEILUNGEN

- DEZSŐ JÁSZ Geheimer Krieg gegen die Spanische Republik — 336

KRIEGSGESCHICHTLICHE URKUNDENSAMMLUNG

- KÁLMÁN BENDA
GÉZA ÉRSZEGI Magyaróvár und das Komitat Moson unter der französischen Besetzung im Jahre 1809 (Tagebuchaufzeichnungen von Pál Szöllősy) — — — 346

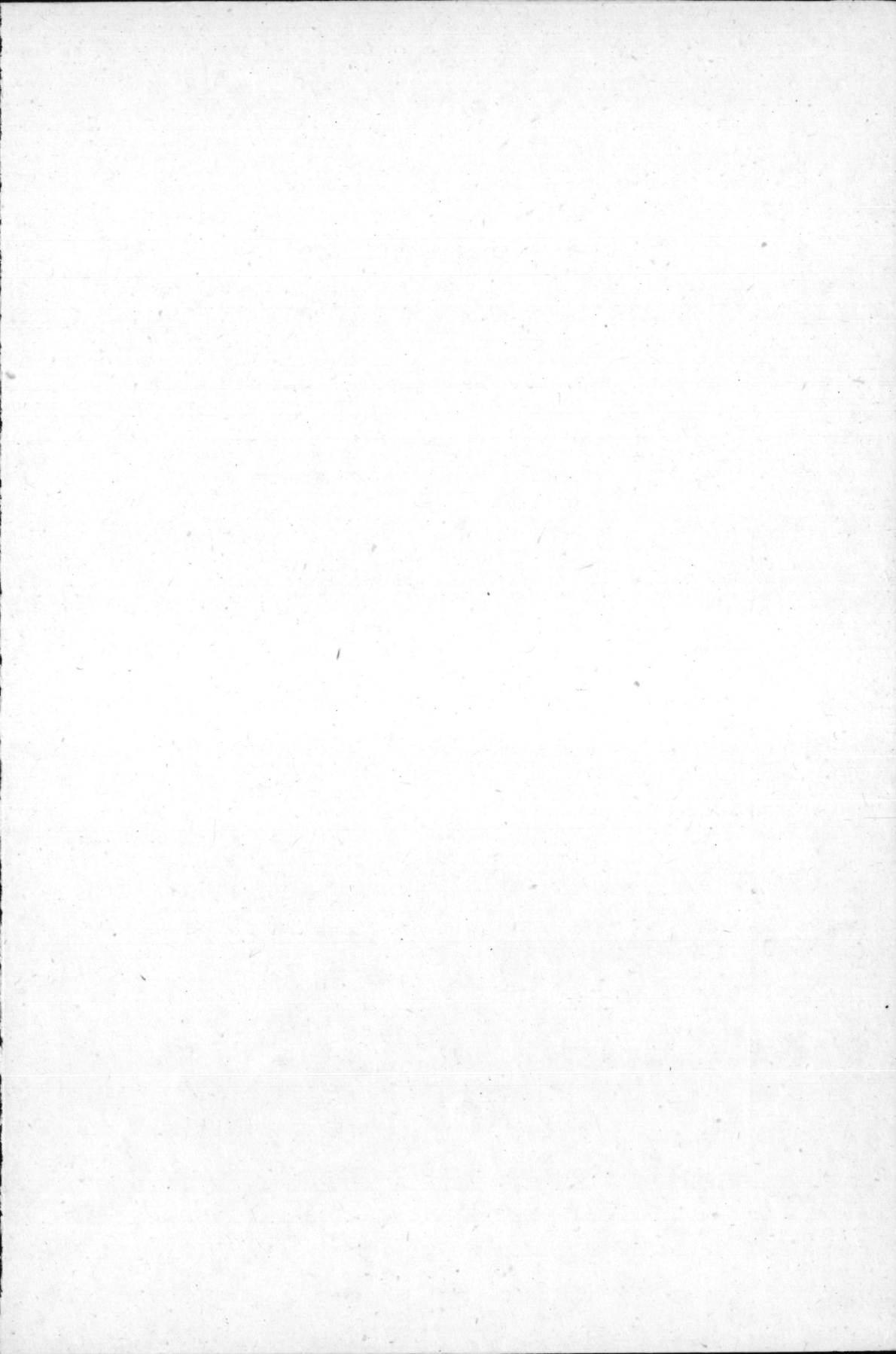
RUNDSCHAU

- SÁNDOR TÓTH *József Lantódi*: Über die kriegswissenschaftliche Forschung — — — — — 379
- ANTAL JÓZSA *Márton Farkas*: Militärischer Zusammenbruch und Revolution — — — — — 381
- ENDRE MAROSI *István Sugár*: Die Burg von Eger und der um sie geführte Kampf — — — — — 385
- E. M. *Imre Szántó*: Die Verteidigung der Burg von Eger im Jahre 1552 — — — — — 387
- ÁGNES GODÓ *Norbert Müller*: Wehrmacht und Okkupation 1941—1944 — — — — — 390
- * * * Rundschau der kriegsgeschichtlichen Zeitschriften des Auslands — — — — — 392

NACHRICHTEN

- PÁL MOLNÁR Aus den Ereignissen des zweiten Vierteljahres 398

Ára: 8,— Ft

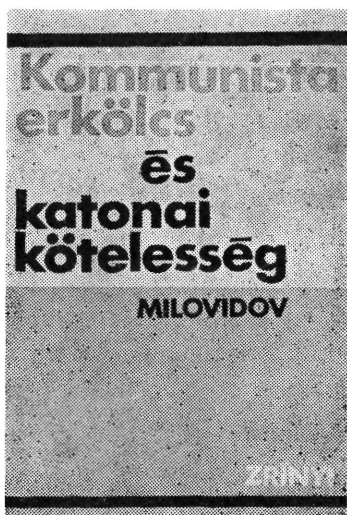
**A Zrínyi Katonai Kiadó
második negyedévi kiadványaiból**

Megjelent kötve,
360 oldal terjedelemben.
Ára: 22,— Ft

Megjelent kötve,
234 oldal terjedelemben.
Ára: 23,— Ft

Megjelent kötve.
170 oldal terjedelemben.
Ára: 18,— Ft